

UGS NEZAVISNOST

PLATFORMA UGS NEZAVISNOST pred predstojeće izbore (maj 2012. godine)

Srbija 2012: Stanje i perspektive?

Nakon više od dve decenije od formalne političke i ekonomske pluralizacije društva, Srbija još uvek ima status nedovršene države i manjkave, „defektne“, demokratije koja je dominantno okrenuta interesima bogatih i moćnih. S obzirom na činjenicu da se stav EU o važnosti evropskog socijalnog modela za proces evropskih integracija ne dovodi u pitanje, Srbiju koja je tek dobila status kandidata za prijem u EU očekuje još mnogo posla na putu do konačne integracije.

Primeru radi, od vlasti u Srbiji se opravdano traži da redukuje ogroman spoljni deficit, da budžetski deficit drži u dogovorenim granicama, kao i da redukuje javnu potrošnju. Ova je tendencija pretočena u konkretne zahteve za racionalizacijom i reformom javne uprave, obrazovanja, zdravstva i penzionog sistema, ali i zahteve za daljom privatizacijom i restrukturiranjem privrede, a pre svega velikih infrastrukturnih sistema.

Istovremeno, globalna ekonomska kriza, u srpskoj realnosti se reflektuje kroz izuzetno visok nivo spoljno-trgovinskog deficita, visok udeo javne potrošnje, predimenzioniranu državu, nadolazeću krizu spoljnog duga, rašireno siromaštvo i visoku stopu nezaposlenosti, uz ogromne regionalne razlike. Srbija se, takođe, susreće i sa problemima lošeg poslovnog okruženja, sive ekonomije, raširene korupcije, slabe konkurencije, javnog i privatnog monopola i partokratske vladavine nad javnim sektorom. Stopa zaposlenosti je na izuzetno niskom nivou (od oko 5 miliona radno sposobnih, ekonomski nije aktivna ni polovina), dok i inače niske plate i penzije imaju silaznu putanju, a siromaštvo ponovo raste. Zvanična stopa nezaposlenosti (720.000) je prešla 23%, ali se nezvanično radi o gotovo milion ljudi. Broj penzionera (1,6 miliona) je gotovo izjednačen sa brojem formalno zaposlenih (1,7 miliona), dok završetak privatizacije velikih sistema i lokalnih preduzeća nosi opasnost od daljih otpuštanja.

Proces privatizacije, donošenjem Zakona o privatizaciji 2001. godine, imao je osnovnu ideju da, kroz realtivno brzu i oročenu privatizaciju, privredu učini efikasnijom i privlačnom za strane investicije, što je, trebalo da rezultira brzim ekonomskim razvojem, otvaranjem novih radnih mesta i

poboljšanjem životnog standarda. Međutim, privatizacija nije bila ni brza ni efikasna, pa samim tim nije donela ni očekivane rezultate. Opravdanja za takvu situaciju se traže u globalnoj ekonomskoj krizi, kao i u nerešenom terorijalnom statusu Srbije, što je tek delimično prihvatljivo. Ostaje, međutim, činjenica da je aktuelna Vlada propustila, kao uostalom i prethodne demokratske Vlade, da uobličiti strateški dugoročni plan ekonomskog razvoja i da je, pritisnuta aktuelnim problemima, postavila sebe u ulogu vatrogasca i rešavala probleme *ad hoc*.

Srpska privreda se, faktički, nalazi u režimu tavorenja još od kraja 2009. godine. Tada je bilo konačno jasno da, ukoliko se odmah ne preduzmu radikalne mere (i time nadoknadi izgubljeno vreme), srpska privreda ulazi u spiralnu putanju ubrzanog urušavanja. Vlada je unosila marketinške trikove u privredne odluke, skrivajući se iza paravana socijalne brige, sve dok konačno nije postalo sasvim jasno da su predizborna obećanja iz 2008. o otvaranju velikog broja novih radnih mesta - potpuno promašena. U nemogućnosti da privuče (i inače sve oskudniji) strani kapital, vlast se opredeljuje za masivne subvencije koje potpuno izlaze izvan logike stvaranja povoljnih uslova za direktna ulaganja. Naprotiv, država animira strani kapital da dobije najviše - sa najmanje uloženog. Razliku, naravno, plaća budžet. Naivno se verovalo da će se time sačuvati najveći deo radnih mesta, kada već ne može da se ostvari obećanje o otvaranju novih. No, strani kapital to čita baš kao što treba – kao očajnički gest vlasti da predupredi socijalne tenzije, pa zato svodi radnu snagu na nužno potrebnu, a državi prepušta da se pobrine za viškove. Tako se, odjednom, pristupa izradi socijalnih programa za veliki broj viškova radne snage što, uz već date subvencije, povećava pritisak na državnu kasu.

Ovo je godina kada će neuspeh privatizacije postati potpuno vidljiv i kada to više neće biti moguće pravdati nikakvom intervencijom EU. Negativni ekonomski, a s tim u vezi i socijalni, efekti će izbiti svom silinom na površnu, a prikriivanje iza globalne ekonomske krize ovog puta neće dati rezultate. Kao posledica, u ruiniranu privredu neće niko iole ozbiljnije investirati, ali će zato spekulativni kapital pohrliti ovamo, zajedno sa jednokratnim ulaganjima u projekte sa ekstenzivnom upotrebom radne snage i tehnologijama koje se vrlo lako sele na druge pozicije. Ovo će pojačati pritisak na regulaciju tržišta rada.

Otvoreno će se tražiti ozbiljni rezovi u radnom zakonodavstvu, u svim onim delovima koji se odnose na davanje zaposlenima, bilo direktna ili indirektna. Tržište rada će opet smanjiti troškove aktivnih mera zapošljavanja u korist pasivnih mera. Prekvalifikacije i dodatne obuke nove i stare radne snage će biti na minimumu i većina radnih mesta će biti iz sfere

najjednostavnijeg rada. Tu nema prostora za izdvajanja za promenu dinamike i kvaliteta ponude, već će sav prihod jedva biti dostatan za prostu reprodukciju.

U ovakvoj situaciji dodatno će biti ugrožene već ranjive grupe – žene, mladi i stari preko 55 godina. Oni će potražiti utočište u sivoj ekonomiji, ali kako i siva ekonomija ima ograničenja, može se očekivati ubrzani rast siromaštva. Ako u toj situaciji, pritisnuta sada nepobitnim realnostima stanja srpske privrede, naročito odnosa realnog i javnog sektora, ali i još jačim pritiscima međunarodnih finansijskih institucija i EU u sklopu integracionih procesa, vlast pristane na rezove u javnom sektoru, to, pored naglog rasta nezaposlenosti, može da dovede i do kolapsa penzijskog i zdravstvenog osiguranja.

Traganje za mogućim izlazima

Iz ovakve situacije, Srbija može da traži izlaz samo u dijalogu – ali ne u dijalogu zasnovanom na kratkoročnim interesima i argumentima moći i sile, već u dijalogu koji je okrenut ka dugoročnom razvoju i u kome do izražaja mora doći sposobnost svakog učesnika za razumevanje i uvažavanje pozicije i interesa ostalih.

UGS NEZAVISNOST, kao legitimni predstavnik zaposlenih, ima značajno mesto i ulogu u uključivanju sopstvenog članstva, a i najšire društvene javnosti, u oblikovanje socijalnog dogovora usmerenog na : razvoj i konsolidovanje demokratije, izgrađivanje i stavljanje u funkciju državih institucija, reforme u ekonomskom i socijalnom polju, razvoj i unapređivanje socijalnog dijaloga i tripartizma na svim nivoima, kao i razvoj civilnog društva. Ubrzano kretanje, odnosno tranzicija društva u zadatom pravcu, preduslov je za dostizanje društveno-ekonomskog razvojnog nivoa koji bi nas kvalifikovao kao ozbiljnu državu na putu evropskih integracija.

U skladu sa razvojnom logikom i strategijom EU za narednu deceniju Evropa 2020, Srbija bi morala izraditi novi model sopstvenog razvoja koji bi trebalo da bude baziran na štednji, ulaganjima, proizvodnji i povećanju izvoza, a čiji bi krajnji cilj bio porast stope zaposlenosti i blagostanja stanovništva. Za prelazak na ovaj razvojni model koji podrazumeva proces redistribucije i kratkotrajna odricanja, potreban je širi društveni konsenzus oko sledećih aspekata ekonomskih i socijalnih promena: 1) neophodnost produbljivanja i zaokruživanja tržišnih reformi i kreiranje otvorenog i fleksibilnog tržišta rada, ali uz proaktivnu ulogu države i osmišljenu politiku zapošljavanja, 2) očuvanje javnog interesa i unapređenje kvaliteta usluga unutar procesa privatizacije koji je, do sada, pokazao kontroverzne rezultate,

a u oblasti javnog sektora se nalazi na samom početku, 3) naglašavanje normativne i regulativne funkcije države, posebno u oblasti politike podsticanja konkurencije i 4) opredeljenje za socijalno odgovornu državu koja, u saradnji sa asocijacijama civilnog društva (pre svega, sa sindikatima i poslodavcima), uređuje industrijske i socijalne odnose i ostvaruje sopstvenu socijalnu politiku.

Sve ovo moguće je jedino putem otvorenog i ravnopravnog dijaloga među socijalnim partnerima. Jasno je da, u ovakvim uslovima i okruženju, nije moguće uspostaviti sindikalne slobode i prava koji bi, po obimu i kvalitetu, bili primereni međunarodnim standardima. Zbog toga su neophodni partnerstvo i pozitivan odnos države, političkih partija i javnog mnjenja prema sindikalnim slobodama i pravima, kao osnovnoj civilizacijskoj tekovini.

Alternativni scenariji

Pored prihvatanja nacionalne solidarnosti i socijalnog dijaloga kao stubova izlaska iz krize, potrebno je imati u vidu da je Ruzveltov New Deal bio usmeren ka oporavku siromašne većine, dok su sve sadašnje antikrizne aktivnosti kod nas namenjene oporavku bogate manjine, socijalizaciji njenih gubitaka, odnosno "socijalizmu za bogataše".

Drugim rečima, filozofija New Deal-a su ulaganja, subvencije i podsticaji, dok je neoliberalni odgovor na aktuelnu krizu štednja - kako materijalna, tako i nematerijalna. Najopasniji deo korpusa nematerijalne štednje je svakako štednja na stečenim pravima zaposlenih. U ime štednje, tržište rada bi trebalo tako da se prekomponuje, da nezaposleni i zaposleni budu izjednačeni - ne po pravima, čemu inače tradicionalno teže sindikati, već u obespravljenosti i jednih i drugih. To haotično mešanje zaposlenih i nezaposlenih, stvorilo bi neodrživu situaciju potpune nesigurnosti većine radnih mesta, a nekadašnja radnička klasa, pored toga što je izgubila svoje klasno obeležje, sada bi i ratovala unutar sebe oko očuvanja i unapređenja svojih prava. Bez tih prava kao klasne odrednice, sindikati postaju besmislena organizacija.

Sindikat mora da preduzme poteze koji, imajući u vidu kako nasleđe sindikalne prakse u poslednjih 20 godina, tako i aktuelne slabosti, nose u sebi izvesna revolucionarna obeležja. To bi trebalo da bude revolucija unutar sopstvenog identiteta i suvereniteta, pozitivni prevrat sa ciljem prekida ustaljenih vizija sindikalizma, uključujući spremnost da se odustane od nečega, iako to ne donosi rezultat u kratkom vremenu. Konkretno, ako je rasterećenje budžeta, zbog ulaganja u propulzivne grane (koje ne moraju da

donesu visok profitni prinos, ali donose stabilnost radnih mesta i stabilan rast zapošljavanja), uslovljeno rezovima u restrukturiranju javnog sektora - onda to treba podržati, naročito ako je alternativa tome - privatizacija javnog sektora. U procedurama restrukturiranja, uvek ima mesta za saodlučivanje radnika, dok je to, ako privatni kapital sprovodi restrukturiranje, gotovo nemoguće.

Fiskalna politika, funkcionisanje institucija društvene solidarnosti i monetarna politika moraju, po svaku cenu, da ostanu što dalje od manipulacija politike. Najbolji test za spremnost političara da prihvate tako nešto jeste njihovo pristajanje na uvođenje novih oblika oporezivanja, naročito kada je reč o porezu na finansijske transakcije, gde bi porez progresivno rastao za onoliko za koliko neka transakcija nema uporišta u investicionim ulaganjima. Oporezivanje bogatih progresivnim stopama, smanjenje poreskih opterećenja za radna mesta, za otvaranje i pokretanje malih i srednjih preduzeća, selektivni PDV, potpuno oslobađanje od poreza određenih kategorija stanovništva - sve bi to bili potezi koje sindikat mora da podrži.

Naravno, postoje i neke opasnosti u fiskalnoj politici koje sindikat mora da prepozna i da se bori protiv njih. Tako, na primer, Srbija, njeni biznismeni i njeni političari deluju kao neko ko bi bio spreman, ako se ukaže prilika, da - ne samo socijalnim, već i fiskalnim dampingom - pokuša da podigne konkurentnost srpske privrede. O pogubnosti takve politike ne treba ni govoriti, kao ni o tome da bi upravo radnici bili ti koji bi platili negativne posledice obe damping avanture.¹

Imajući u vidu da je Srbija odnedavno kandidat za članstvo u EU, kao novu mogućnost, odnosno realnu osnovu za delovanje treba uključiti nacrt Socijalnog ugovora za Evropu koji je pustila u javnu raspravu Evropska konfederacija sindikata.

U nacrtu se EKS zalaže za četiri pravca akcije: (1) socijalni dijalog, kroz jačanje autonomije socijalnih partnera i očuvanje kolektivnog pregovaranja; (2) upravljanje privredom ka održivom razvoju i zapošljavanju; (3) jačanje ekonomske i socijalne pravde i (4) uspostavljanje finansijske stabilnosti. Svakako da će, kako traganje za Socijalnim ugovorom za Evropu, tako i naše domaće bitke, nužno zahtevati ozbiljne promene u

¹ Koliko je ovo bitan segment programa za oporavak možda najbolje govori podatak da su 2010. godine, u jeku krize, u Evropi, poslovi upravljanja finansijskim kapitalom obuhvatali 27 hiljada milijardi evra. To je, dakle, višak vrednosti u osiromašenoj Evropi, taj višak je slobodan, deregulisan, neoporezovan ili neadekvatno oporezovan, on je agresivan, on ne voli norme - ni za sebe, a još manje za one na čijim leđima je nastao, on koketira sa nacionalnim ali je u suštini supranacionalan, ne voli da ga broje ali on voli da broji druge, itd...

filozofiji postojanja, funkcionisanja, zastupanja, predstavljanja i ideološkog usmeravanja političkih partija u Evropi i u Srbiji.

Sindikati u polju politike: dosadašnja iskustva

Istraživanja sprovedena nakon 2000. godine, pokazuju da približna polovina zaposlenih, ali i svih građana, sindikate dosledno ne vidi u polju aktivne politke. U drugoj polovini, relativnu većinu čine oni koji su za aktivnu, ali ne i kvazistranačku, političku poziciju sindikata. Naime, tek desetina zaposlenih prihvata direktan samostalni izborni nastup sindikata ili njihovo delovanje pod okriljem neke jake stranke. Na drugoj strani, zaposleni u Srbiji su sve bliži postizanju većinske saglasnosti oko zauzimanja aktivne, kritičke pozicije sindikata prema akterima politike. Više od dve petine njih prihvata dva komplementarna stava – da sindikati treba da saraduju sa strankama koje štite interese zaposlenih, ali i da istovremeno budu u principijelno opozicionoj poziciji prema svakoj vladajućoj partiji/koaliciji.

Podršku, dakle, može imati jednokratna ugovorna saradnja po modelu „glasovi za podršku zahtevima zaposlenih i sindikata“.

Nakon iskustava s transmisionom pozicijom sindikata (kako u sistemu „socijalističkog samoupravljanja“, u kome je posedovanje širokog kruga formalnih ovlašćenja plaćeno gubitkom samostalnosti, tako i sa deklarativno proradničkom „nacionalno-socijalističkom i patriotskom“ vlašću koja je zaposlene dovela do prosjačkog štapa), ne čudi nepoverljiv odnos prema služenju politici.

Opređenje za uspostavljanje ugovornog i partnerskog odnosa sindikata sa političkim partijama koji traje samo dok se ispunjavaju međusobne obaveze - jeste okvir u kome se smešta relativno većinsko mišljenje zaposlenih. Uslovljavanje podrške ispunjavanjem datih obećanja, opredeljenje da se javno utvrde uzajamne obaveze i garancije, govore o poodmaklom procesu socijalnog i političkog učenja i sazrevanju većine zaposlenih. Oni, konačno, jasno uočavaju i prostor zajedničkih i prostor različitih interesa sindikata i političkih partija.

U tom okviru, UGS NEZAVISNOST su, svim strankama demokratske opcije, ponudili potpisivanje Ugovora o demokratskoj socijalno-pravednoj Srbiji. I nakon promena oktobra 2000. godine, naša sindikalna centrala nastavila je s praksom potpisivanja sporazuma i ugovora sa strankama demokratskog bloka, nastojeći da time, bar posredno, doprinese i smanjivanju tenzija između njih.

Predmet ovih ugovora (čiji je smisao razmena „glasovi za podršku zahtevima”), otvorenih i za druge aktere, su - kako obaveza razvoja i institucionalizacije socijalnog dijaloga i sklapanje socijalnog pakta, tako i obaveza razvoja međusobne saradnje na realizaciji zajedničkih vrednosti što uključuje i saradnju sindikalnih organa s resornim odborima i poslaničkim klubovima stranaka.

Pokušaji poput ovih koje su preduzeli UGS NEZAVISNOST da realizuju celovitu (in)direktnu političku strategiju imaju, međutim, perspektivu samo u meri u kojoj postoji: (1) održivi elementarni konsenzus unutar i između sindikata, ali i ukupnog demokratskog političkog bloka i, istovremeno, (2) dođe do profiliranja pouzdanog političkog partnera sindikata.

Nažalost, sve dok ne dođe do ukрупnjavanja i profiliranja partijske, ali i sindikalne scene, ovi sporazumi će imati ulogu, karakter i sudbinu malih, jednokratnih parcijalnih uloga sa kojima se ozbiljno ne računa i na koje se, u međuvremenu, zaboravlja. Suočene sa većinom biračkog tela koje čine siromašni i nedovoljno uposleni, stranke u izbornim manifestima visoko frekventno pominju vrednosti solidarnosti, socijalne pravde i socijalnog dijaloga i odgovorne države. Na drugoj strani, u praktičkoj politici kroz veze sa tajkunima i finansijerima i raspodelu političkog plena deluju kao strojevi za eksploataciju vlasti i federacije interesnih grupa i lobija.

Proaktivna strategija sindikata podrazumeva, dakle, kritičku i autonomnu poziciju odbrane interesa zaposlenih, ali i temeljnih demokratskih vrednosti. Upravo se po tome jasno razlikuje proaktivna strategija od strategije podređivanja vladajućoj partiji, koju je za vreme Miloševićevog režima manje-više nekritički sledio znatan deo rukovodstva i članstva SSSS, sa jasnim negativnim posledicama. Sličan manir ponašanja prema (DOS-ovoj) vladi, uz još direktnije učešće u njoj, nakon petooktobarskih promena preuzeo je ASNS. I prethodno iskustvo SSSS i katastrofalni izborni rezultat Laburističke stranke – političkog blizanca ASNS, na izborima decembra 2003. godine (ta stranka nije uspela da prikupi više od 0,1 % glasova), govore da je odnos sindikata prema vlasti poput odnosa prema vatri: velika daljina nosi rizik od smrzavanja – velika bliskost nosi rizik od opekotina.

Aktuelna scena

Analiza fragmentirane partijske i sindikalne scene pokazuje da, uz po dva do tri “velika”, figurira i desetina igrača sa ograničenim uticajem koji, zahvaljujući pravilima sindikalne i političke igre, ipak imaju znatan

ucenjivački potencijal. Na drugoj strani, nalazi istraživanja govore o krajnje limitiranom poverenju u političke i civilne aktore i institucije. Pri tome, poverenje u sve sindikate ima 15% građana, dok je poverenje u stranke još manje.

S obzirom na činjenicu da je na pomolu novo političko prerazvrstavanje, sindikalna poruka je jasna: u Srbiji, nakon dugogodišnje recesije, više nije prihvatljiva mogućnost privrednog rasta koji ne bi bio praćen istovremenim rastom zaposlenosti i standarda. Na drugoj strani, rasta nema bez obimnijeg akumuliranja, kao i uvećane konkurentnosti i produktivnosti rada. To, po pravilu, ide uz dalje restrukturiranje i oslobađanje od viškova zaposlenih. Postići i jedno i drugo u krajnje suženom manevarskom prostoru nije ni malo lak zadatak.

Dosadašnji tok kampanje pred izbore 2012. godine, nažalost, pokazuje da je, umesto ozbiljnog razgovora i razmene argumenta, na delu stari manir cenkanja i trgovine - olakog obećavanja (na strani partija) i sklonosti jednokratnom obezbeđivanju i “ugrađivanju” (od strane sindikata). Ovaj “dèjà vu” manir prepoznatljiv je, recimo, u vraćanju ASNS na omiljenu poziciju polu-stranke/polu-sindikata koja obezbeđuje i prednosti u međusindikalnoj utakmici, kroz sklapanje aranžmana, i ulazak u parlament na listi LDP – stranke sa naglašenom (neo)liberalnom pozicijom.

“Najveći” sindikat – SSSS je, posle serije razgovora sa svima koji su imali politički interes da se susretnu sa njima - kako sa “prirodnim saveznicima” – strankama sa (samo)proklamovanom socijaldemokratskom orijentacijom, tako i sa naprednjacima, regionalistima i liberalima i definisanja, nedovoljno konkretizovane pregovaračke platforme, ipak na kraju odustao od, bar javnog i direktnog, učešća u direktnoj izbornoj utakmici.

Politička strategija UGS NEZAVISNOST: Put ka Socijalnom paktu o razvoju i zapošljavanju

UGS NEZAVISNOST, kao nezavisna, samostalna i demokratska sindikalna organizacija, ne žele ni monopolsku poziciju ni udeo u političkoj vlasti, već poziciju ravnopravnog i kompetentnog socijalnog partnera koji će aktivno učestvovati u ukupnim društvenim promenama koje čekaju Srbiju i koji je vode ka viziji slobodne, demokratske, ekonomski razvijene, međunarodno priznate i poštovane evropske države.

U tom smislu, nužno je, na osnovu komparativnih iskustava i prakse, precizirati i ukрупniti sindikalnu ponudu koja bi sadržala sledeća četiri elementa:

1) Pregovaračku platformu i, istovremeno, kriterijume za odabir političkih partnera čine u osnovi široko prihvaćena, ustavna opredeljenja za Srbiju kao građansku, evropsku, socijalno odgovornu, pravnu i demokratsku državu i društvo.

2) Reč je o opredeljenju da se unutar demokratskog političkog dizajna, aktivnog civilnog društva i dinamične tržišne privrede, ostvaruju puna pravna i politička jednakost, nacionalna i rodna ravnopravnost, socijalna pravda i solidarnost. Prethodno, država bi morala antikoruptivnim zakonodavstvom i praksom redukovati gotovo endemski raširenu političku korupciju i kriminal.

3) Dalje programsko preciziranje i, istovremeno, sužavanje kruga potencijalnih partnera, podrazumeva i efektivno zalaganje za ekološki i socijalno održiv razvoj, aktivnu politiku zapošljavanja i smanjenja siromaštva, održivu socijalnu politiku, a pre svega održiv obrazovni, zdravstveni i penzioni sistem.

4) Naravno, opredeljenje da se izbalansirano radno i socijalno zakonodavstvo donose unutar bipartitnog i tripartitnog socijalnog dijaloga, uz uvažavanje ključne uloge sindikata i priznavanje prava na participaciju zaposlenih, kolektivno pregovaranje i štrajk, predstavlja takođe neku vrstu najužeg i najkonkretnijeg, četvrtog kvalifikacionog testa za ulazak u među potencijalne političke i socijalne partnere sindikata. Ovde posebno treba napomenuti da istinski socijalni dijalog podrazumeva ravnopravnost svih učesnika dijaloga. Preduslov za postizanje stvarne ravnopravnosti jeste i stvaranje jednakih uslova za rad svih socijalnih partnera, u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima (konvencijama MOR-a i preporukama evropskih institucija).

Polazeći od sopstvenih iskustava i komparativne prakse, u ovoj fazi, u odsustvu strateškog dogovora, NEZAVISNOST treba da usvoji i promoviše dve vrste dokumenata: (1) operativne dokumente – sporazume o saradnji stranaka i sindikata i (2) pakt o izlasku iz krize, zapošljavanju i razvoju kao program ukupnog razvoja društva, odnosno tip razvojnog dokumenta oko koga je moguće očuvati i stratešku međusindikalnu komunikaciju.

Sporazumi bi sadržali: (1) osnovne zajednički deljene vrednosti i principe (2) ciljeve i sadržaje i modele zajedničkih aktivnosti, kao i (3) mehanizme uređenja međusobnih odnosa, uključujući i ugrađene mehanizme izmene, proširenja i kontrole realizacije sporazuma.

Osnovna ideja je da, polazeći od zajednički deljenih vrednosti i principa demokratije, dijaloga i tolerancije, jednakosti, solidarnosti i socijalne pravde, stranke partneri sindikata formiraju, na reprezentativnom nivou, institucionalni okvir - Forum za socijalni dijalog koji bi razmatrao sva ključna pitanja demokratske konsolidacije i ekonomskog rasta i socijalno i ekološki održivog razvoja.

U sastavu Foruma za socijalni dijalog bi bili: ključni predstavnici izvršne i zakonodavne vlasti, kao i stručnih tela i agencija, predstavnici sindikata (koji bi imenovali svoje predstavnike), NVO koje se bave razvojnim pitanjima i ključnih eksperata iz akademske zajednice.²

Evropska praksa sklapanja socijalnih paktova između vlada i socijalnih partnera pokazuje da rešenje treba tražiti u skladnom povezivanju rasta dinamične, otvorene, ali normativno regulisane i lišene monopola, tržišne privrede sa ulaganjem u humani kapital – u stvaranje obučene i fleksibilne radne snage koju onda karakteriše spremnost na rizik i visoka uposlenost. Sklapanje paktova aktere usmerava ka uzajamnoj odgovornosti i lišava ih suviška nerealnih očekivanja i obećanja. Dogovoreni makroekonomski pokazatelji razvoj čine predvidljivim i omogućavaju kontrolu i merenje učinaka svakog od učesnika u socijalnom i političkom dijalogu.

Odgovornost i samoograničavanje na trusnom socijalnom i političkom tlu Srbije, lišenom značajnije demokratske tradicije, međutim, nikada nisu bili previše rašireni manir i praksa. Da do toga zaista dođe, sindikati se moraju prethodno izboriti za uspostavljanje ravnoteže moći u skladu sa sentencom da nema efektivnog ostvarivanja prava bez istovremenog posedovanja kontra-moći.

² Forum bi imao i svoje uže operativno telo - kolegij koje bi činili predstavnici stranke i sindikata, a koje bi se bavilo razvojem međusobne saradnje i koordinacijom delovanja, regulisanjem spornih pitanja i usvajanjem i monitoringom nad realizacijom razvojnih i istraživačkih projekata.

Socijalni pakt o izlasku iz krize, zapošljavanju i razvoju

UGS Nezavisnost i,

polazeći od zajedničke ocene o ozbiljnosti socijalne i ekonomske, ali i političke pozicije u kojoj se Srbija nalazi, zajednički uočene potrebe da se pruži nov impuls održivom privrednom rastu i da se unaprede društvena stabilnost i kohezija, kao i od zajedničkih vrednosti i ciljeva, koji uključuju:

- modernu, socijalno odgovornu tržišnu privredu,
- monetarnu stabilnost i javne finansije, orijentisane ka privrednom razvoju,
- zaposlenost i uključivanje što većeg broja ljudi na tržište rada,
- prihvatanje univerzalnog prava na pristojan rad i zaradu, uz jednake mogućnosti i bez diskriminacije za sve pripadnike radno aktivnog stanovništva,
- borbu protiv svih oblika siromaštva i društvene isključenosti,
- prihvatanje socijalnog dijaloga sindikata, udruženja poslodavaca i državnih organa kao jednog od ključnih elemenata usaglašavanja i regulisanja industrijskih odnosa u modernim demokratskim društvima,

predlažu

novoj Vladi da, kao jedan od najprioritetnijih zadataka po svom formiranju, inicira zaključivanje *Socijalnog pakta o zapošljavanju i razvoju* koji bi trebalo da se usvoji u periodu od prvih 100 dana funkcionisanja nove Vlade i koji bi predstavljao jedan od ključnih stubova održivog privrednog razvoja i tranzicije ka modernoj evropskoj socijalno odgovornoj tržišnoj privredi, u periodu od sledećih pet godina.

Svrha socijalnog pakta biće da pruži stabilan okvir za:

- obezbeđivanje privrednog rasta uz kontrolu inflacije, javnog deficita i javnog duga,
- razvoj novih mogućnosti za zapošljavanje i novih faktora konkurentnosti, osposobljavanjem i opremanjem ljudi novim znanjima i veštinama,
- socijalno uključivanje marginalizovanih grupa i pojedinaca,
- obezbeđivanje višeg nivoa i boljeg kvaliteta socijalne zaštite bez štetnih posledica po konkurentnost.

U slučaju da ne bude u prilici da sama formira novu Vladu, se obavezuje da će svoje učešće u novoj Vladi usloviti zaključivanjem Socijalnog pakta u roku od 100 dana.

UGS Nezavisnost i se obavezuju da će se, u procesu socijalnog dijaloga, zajednički zalagati za sledeće osnovne, zajednički usaglašene, elemente novog Socijalnog pakta o izlasku iz krize, zapošljavanju i razvoju:

I - Ciljni makroekonomski pokazatelji

Socijalni pakt će uključivati jasno definisane i kvantifikovane makroekonomske ciljeve čije će izvršavanje biti proveravano na polugodišnjem nivou, izražene u:

- ciljnoj stopi inflacije,
- ciljnoj stopi privrednog rasta,
- ciljnoj stopi investicija u društvenom proizvodu,
- ciljnoj stopi budžetskog deficita,
- ciljnoj visini javnog duga,

i drugim ključnim makroekonomskim pokazateljima.

Vlada će biti u obavezi, prema socijalnim partnerima, za ispunjavanje makroekonomskih ciljeva.

II - Ciljni pokazatelji tržišta rada i socijalnih transfera

Pokazatelji tržišta rada čije će kretanje biti definisano Socijalnim paktom su:

- ciljna stopa nezaposlenosti,
- ciljna stopa učešća radno-aktivnog stanovništva u ukupnoj radnoj snazi,
- ciljna stopa rasta prosečne zarade,
- visina i kretanje minimalne zarade,
- ciljna stopa rasta prosečne penzije,
- visina i kretanje minimalne penzije,
- ciljne stope rasta ostalih novčanih nadoknada vezanih za socijalna prava građana.

U ovom domenu odgovornost socijalnih partnera za ispunjavanje ciljeva će biti zajednička. UGS Nezavisnost i zajednički ističu da, u ovoj fazi privrednog razvoja, ciljevi smanjivanja stope nezaposlenosti i obezbeđivanja minimalnih zarada, penzija i socijalnih transfera imaju prednost u odnosu na rast prosečnih zarada i penzija.

III - Borba protiv nezaposlenosti

Nezaposlenost je jedno od najvećih društvenih zala sa kojima se Srbija danas suočava. Potpuno svesni ozbiljnosti ovog problema, potpisnici su saglasni da socijalni partneri treba da definišu pokazatelje borbe protiv nezaposlenosti, polazeći od sledećih ključnih strateških dokumenata, od kojih neki postoje, a neki tek treba da budu formulisani:

- Strategije razvoja privrede Srbije,
- Strategije izvozne konkurentnosti,
- Strategije zapošljavanja,
- Strategije obrazovanja i profesionalne obuke,
- Strategije za smanjenje siromaštva i uvećanje socijalne kohezije i
- Strategije uključivanja sive ekonomije u legalne okvire.

Potpisnici se obavezuju da će se angažovati na sprovođenju poreske reforme koja će doprineti radikalnom smanjenju poreskog opterećenja zarada, kako bi se poslodavci stimulisali na novo zapošljavanje, smanjio obim sive ekonomije i, značajnim proširivanjem poreske osnovice, obezbedili veći javni prihodi.

Kao element Socijalnog pakta, pokazatelji borbe protiv nezaposlenosti bi trebalo da budu formulisani u kvantitativnom i u kvalitativnom obliku, a njihovo praćenje i izvršavanje povereno svim potpisnicima.

IV - Elementi regulisanja industrijskih odnosa

Socijalni pakt će promovisati praksu socijalnog dijaloga, kolektivnog pregovaranja i kolektivnih ugovora na svim nivoima – od nivoa preduzeća i lokalne zajednice, preko granskog, regionalnog i pokrajinskog, sve do nacionalnog nivoa. Socijalni pakt će posebno ohrabriti zaključivanje kolektivnih ugovora u privatnim i novoprivatizovanim preduzećima. Potpisnici preporučuju da se oživi praksa granskih kolektivnih ugovora, ali u obliku granskih paktova o zapošljavanju i konkurentnosti koji bi, u prvi plan,

stavili revitalizaciju privrednih grana, posebno radno intenzivnih, kroz zajednički napor kapitala i rada, uz aktivnu ulogu države ka, prvo - održanju, a nakon izlaska iz krize - i povećanju zaposlenosti i izvozne konkurentnosti.

V - Institucionalni okvir Socijalnog Pakta

Socijalno-ekonomski Savet (kao i saveti na pokrajinskoj, regionalnoj i lokalnoj ravni) će biti potpuno reorganizovan da bi mogao u potpunosti da odgovori obavezi kontinuiranog nadgledanja izvršavanja ciljeva Pakta i njihove stalne dogradnje. Odnosi u Savetu će biti zasnovani na punoj ravnopravnosti i međusobnom uvažavanju, koji će proisticati iz neupitnog i prethodno proverenog legitimiteta svih članova Saveta.